

Bij de voorkant:

De mus is een gewoon vogeltje buiten. Maar het heeft, zo als alles in de flora en fauna, een buitengewoon ontwerp. In moderne termen heet dat een Intelligent Design; ontworpen door de Schepper van hemel en aarde. De mus is ook kostbaar in Gods ogen. Jezus zegt dat geen mus ter aarde valt zonder de Vader.

In kerkdiensten klinkt vaak aan het begin "die trouwe houdt in eeuwigheid en niet laat varen wat Zijn hand begon". Die trouw is buitengewoon. Trouw en zorg past bij God, en dus ook bij de mens.

De mus is in dit themapakket het symbool om buitengewoon goed met de schepping om te gaan.

Uitvoering: Evangelische Alliantie

www.cenet.nl

Tijd voor de schepping – 1 september tot 4 oktober

Colofon

Het themapakket **Buitengewoon!** is een project van de programmagroep Kerk, Geloof en Levensstijl, onderdeel van het Christelijk Ecologisch Netwerk (CEN).

We hopen wel dat dit (derde) pakket u helpt na te denken over uw levensstijl en aanmoedigt daar (opnieuw) keuzes in te maken. Volhardend en trouw. En om vol te houden heb je elkaars steun nodig. De gemeente van Jezus Christus is daar de uitgelezen plek voor.

Bij de programmagroep zijn betrokken:

✂ Evangelische Alliantie
✂ Time to Turn
✂ A Rocha

✂ De Linker Wang
✂ St. Aardewerk
✂ Kerk en Dier

✂ Kerk en Milieu
✂ Kerkinactie (PKN)
✂ Deputaatschap Diaconaat (CGK)

Het Christelijk Ecologisch Netwerk is in 2001 opgericht als samenwerkingsverband van 18 organisaties naar aanleiding van een ecologisch appèl dat enige tijd daarvoor was gedaan op de politiek. In dat appèl werd een oproep gedaan om ecologie en economie aan elkaar te verbinden.

Kernwoorden voor het CEN zijn duurzaamheid en gerechtigheid.

We wensen u van harte een gezegende scheppingsperiode toe!

Drs. Peter Siebe (voorzitter CEN, ad interim)

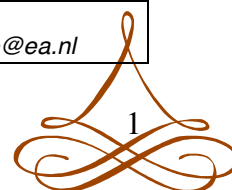
*Ir. Gerard van der Schee (lid van uitvoerend comité CEN- eindredactie **Buitengewoon!**)*

Opmaak: Evangelische Alliantie, Hoofdstraat 51a, 3971 KB Driebergen, www.ea.nl

Wilt u het **evaluatieformulier** uiterlijk eind oktober invullen – ongeacht wat u er in de kerk mee gedaan is - en terugzenden? Daarmee helpt u ons enorm!

*Dit themapakket mag voor gebruik in uw eigen gemeente gekopieerd worden.
Verdere verspreiding van het materiaal is alleen toegestaan na schriftelijk overleg. E-mail: info@ea.nl*

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

Inhoud

Inleiding	.....	blz. 3
Hoofdartikelen		
Preekschets Ps. 84, Mt. 10	drs. Erik Groeneveld	blz. 4
Preekschets Job 12	ir. Gerard van der Schee	blz. 6
In gesprek met Nico	ir. Gerard van der Schee	blz. 7
Meditaties	ds. Arie van der Veer	blz. 8
Liturgiesuggesties		
Verhaal “als dieren konden spreken”	.....	blz. 10
Meditatief: Creation Calls en drama-idee	.....	blz. 13
Lied: Zingt met de vogels mee	.....	blz. 14
Liedsuggesties en foto-powerpoint	.....	blz. 15
Gebeden en zegen (ECEN)	.....	blz. 16
Praktisch		
Vakantietips en visiemeter	.....	blz. 18
Omgaan met de natuur, <i>A Rocha</i>	.....	blz. 19
Omgaan met dieren, <i>Kerk & Dier</i>	.....	blz. 20
Zorg voor het milieu, <i>Kerkinactie en ICCO</i>	.....	blz. 21
Jongeren en levensstijl, <i>Time to Turn</i>	.....	blz. 22
Verwerkingsvormen	.....	blz. 23
Voor de kinderen		
Kinderlied	.....	blz. 24
Mus-mobile maken	Rebekka Ooms	blz. 25
Bronnen		
Boeken	.....	blz. 29
Micha cursus	.....	blz. 30
Verwijzingen	.....	blz. 31
Evaluatieformulier	.....	blz. 32

Inleiding

Door de weerrecords die we meemaken en door de film *An inconvenient truth* van Al Gore, is klimaatverandering het gesprek van de dag geworden. Veel mensen vragen zich af hoe het verder moet als de aarde blijft opwarmen en zoeken naar houvast.

Vanuit het geloof in Jezus Christus als Redder van de wereld is daarover veel te zeggen. Het christelijk geloof is essentieel bij het aanpakken van de milieuproblemen van de 21^e eeuw. Christenen hebben als navolgers van Jezus niet alleen de taak *mensen* te helen en te verzoenen (de zendingsoopdracht), maar ook om ieder voor zich en samen (*een stukje*) van de *schepping beheren* (de cultuuroopdracht). Waar dat gebeurt, zorgt de boer goed voor zijn vee en de tuinier goed voor zijn planten en komt er een einde aan rooibouw. Daartoe moeten we elkaar blijven aanmoedigen.

Een jaarlijks terugkerende **Periode voor de schepping** (1 september – 4 oktober) kan ons helpen ons te herinneren aan onze oorsprong en onze huidige manier van leven te heroverwegen. Het European Christian Environmental Network (ECEN) roept de kerken op om gehoor te geven aan de oproep deze scheppingsperiode te vieren. Het Christelijk Ecologisch Netwerk (CEN) en de projectgroep Kerk en Milieu van de Raad van Kerken helpen u met dit pakket op weg.

Zo'n **Periode voor de schepping** is niet nieuw. De Joden vieren Rosj ha- Sjana, het Joodse nieuwjaar, meestal tussen half september en begin oktober. Dan wordt de schepping van de wereld gevierd. Veel Oosters orthodoxe kerken hanteren 1 september als dag van de schepping. In de traditie van andere – bv. protestantse – kerken zal mogelijk de **dankdag voor gewas en arbeid** een geschikt moment zijn om stil te staan bij de schepping.

Dit is het derde pakket met materialen dat het CEN uitgeeft. In het eerste themapakket **Verwondering**¹ werd stilgestaan bij het ontwerp van de schepping; daar kun je stil van worden, een verlangen krijgen dat ontwerp volop ruimte te geven.

In het tweede pakket **Levenskunst**² werd vanuit verschillende invalshoeken gekeken en gezocht naar een levenshouding die recht doet aan de schepping in zijn geheel. De kunst daarin onze verantwoording te nemen, steeds opnieuw leren rentmeester te zijn, God te eren met onze keuzes.

Het derde pakket **Buitengewoon!** wijst opnieuw naar de bijzondere schepping, waar we soms zo vanzelfsprekend in leven. Terwijl het buitengewone van de natuur ons aanmoedigt bewuster, dankbaarder, duurzamer te leven.

We leven vaak gehaast en druk, onze gedachten vol indrukken van wat we (zojuist) hebben meegemaakt of van wat we straks moeten doen. Hoe zou ons leven er uit zien als we ons meer zouden laten inspireren vanuit de waarden in Gods Schepping?

De mens heeft buitengewone capaciteiten gekregen om goed en slim om te gaan met zijn leefwereld. Grootste bedreiging voor onze leefwereld is niet de stijgende zeespiegel en het veranderende klimaat, maar ons innerlijk klimaat: hoe gaat de mens, hoe gaan wij om met het onverzadigbare verlangen naar meer en hoe leren we de belangen van anderen boven de die van onszelf stellen?

God biedt ons in Jezus een omkeer in denken aan die ons brengt bij het goede, welgevallige en volkomene (Romeinen 12: 1 en 2). Bij duurzaamheid en gerechtigheid. Dat laatste was voor Joden altijd impliciet; in onze materialistische maatschappij moeten wij het er expliciet bijzeggen. Leven in gerechtigheid geeft vrede, in jezelf en van daaruit naar buiten.

Al Gore³ benadrukt terecht dat christenen een factor van gewicht kunnen zijn in de zorg voor de schepping: "Geloofsgemeenschappen bereiken miljoenen mensen en voegen aan de inzichten van de wetenschap perspectieven toe van geloof en waarden, van verbeeldingskracht, spirituele motivatie en morele passie, zonder welke onze plannen het eenvoudigweg niet zullen halen".

¹ CENpakket 2005; te bestellen via www.ea.nl; prijs 7 euro (excl. verzendkosten)

² CENpakket 2006; te bestellen via www.ea.nl; prijs 7 euro (excl. verzendkosten)

³ Al Gore – an inconvenient truth, zie info op www.climatecrisis.net

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

Preekschets bij Psalm 84, Mattheüs 10:29,31

Inleiding

Zowel in het Oude Testament als in het Nieuwe Testament wordt over de mus gesproken. God is duidelijk niet te groot om over zo'n klein, nietig vogeltje te schrijven dat in zulke grote getale voorkomt.

In tegenstelling tot het Nieuwe Testament wordt in het Oude Testament niet specifiek over de soortnaam 'mus' gesproken. De Tenach gebruikt het Hebreeuwse woord 'tzifor'. Wanneer ik me beperk tot de Psalmen en de Spreuken, dan wordt dit woord bijvoorbeeld gebruikt in Psalm 11:1, 84:4, 102:8, 104:17, 124:7 en Spreuken 6:5, 7:23 en 26:2. Het hangt vervolgens van de (Engelse of Nederlandse) vertaling af hoe dat woord 'tzifor' gehanteerd wordt. De Statenvertaling en de New King James Version vertalen het woord 'tzifor' zowel in Psalm 84:4, Psalm 102:8 als in Spreuken 26:2 als 'mus'. De NBG-vertaling en de New Revised Standard Version hanteren in Psalm 84 en Spreuken 26 de vertaling 'mus', maar spreken in Psalm 102 over 'vogel'. De NBV tenslotte spreekt alleen in Psalm 84 over 'mus'!

In het Nieuwe Testament zijn de vertalingen eenduidiger. Het Griekse woord 'stroution' wordt in alle bijbelversies vertaald met 'mus'. Het woord komt voor in Mattheüs 10:29 en 31 en in de paralleltekst in Lucas 12:6 en 7. In de overdenking kan heel goed stilgestaan worden bij zowel het OT-perspectief over de mus als het NT-perspectief.

Mogelijke aanvieligroute naar de overdenking over de mus vanuit het OT

Wanneer ik kies (en daarbij een uitleg geef over de mogelijke vertaalwijzen) voor de vertaling 'mus' in zowel Psalm 84 als Psalm 102, dan valt me een groot contrast op. In Psalm 84 staat de geborgenheid centraal ónder het tempeldak van het huis van God (dus feitelijk in het huis van God). Je bent daar samen met andere gelovigen (de Psalm hanteert de metafoor van verschillende vogels zoals de zwaluw die daar met zijn gezin is).

Wanneer ik deze lijn doortrekt naar Psalm 102, dan overvalt me de eenzaamheid van de beschreven vogels. Zowel de uil in de woestijn, de steenuil in de verlaten bouwval als de mus op het (tempel)dak zijn eenzaam. Zij hebben geen gemeenschap met andere vogels, er wordt ook niet gesproken over een nestje, over een vogelgezinnetje met haar jongen. In gedachten zie ik de mus uit Psalm 102 opfladderen van het (tempel)dak, om vervolgens (door een open raam) naar binnen te vliegen in het huis van God van Psalm 84: dáár is geborgenheid en genegenheid. Niet alleen vanwege de nabijheid bij God, maar ook vanwege het gezelschap en de veelkleurigheid van Gods schepselen bij elkaar! Spreken daar niet vele andere tekstgedeelten over, zoals de schepping van de dieren in Genesis 1:24 en 25, de ark van Noach in Genesis 7:8, 9, 14-16? Deze harmonie (shalom) tussen God, mens en dier komt ook krachtig naar voren in het visioen van het toekomstig vreedrijk in Jesaja 11:6-9:

*6 Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam,
een panter vlijt zich bij een bokje neer;
kalf en leeuw zullen samen weiden
en een kleine jongen zal ze hoeden.
7 Een koe en een beer grazen samen,
hun jongen liggen bijeen;
een leeuw en een rund eten beide stro.
8 Bij het hol van een adder speelt een zuigeling,
een kind graait met zijn hand naar het nest van een slang.
9 Niemand doet kwaad, niemand sticht onheil
op heel mijn heilige berg.*

Psalm 84 en Psalm 102 laten duidelijk zien dat de schepselen (dieren maar ook mensen) geschapen zijn om te leven in de nabijheid van God. De psalmist begint Psalm 84 met de uitroep dat de ziel, waar God de levensadem in heeft geblazen, 'Van verlangen smacht mijn ziel naar de voorhoven van de HEER. Mijn hart en lijf roepen om de levende God'. Psalm 84 maakt vervolgens ook duidelijk dat het leven in de nabijheid van God geen solitair, eenzaam leven is. Het is een leven in de nabijheid van en in harmonie met Gods totale schepping. Het is één van de kleinste, kwetsbaarste maar ook talrijkste wezentjes die door God geschapen zijn die ons daarvoor de ogen open: de mus!

Tot slot. Psalm 84 spreekt van de veelkleurigheid van vogels die samenleven in het huis van God. Zelf zie ik raakvlakken met Johannes 14:2, waar Jezus spreekt over eenheid (het ene Vaderhuis) in verscheidenheid (de vele kamers/woningen).

Mogelijke aanvliegroute naar de overdenking over de mus vanuit het NT

De paar verzen over de mus in Mattheüs 10:29, 31 moeten natuurlijk in de totale context worden gezien. Wanneer ik die context op me in laat werken, dan vind ik de setting wat beangstigend. De totale context begint mijns inziens vanaf hoofdstuk 9:35 waar in de NBV boven staat 'Uitzending van de discipelen' en eindigt aan het eind van hoofdstuk 10 (zo je wilt bij vers 39, vers 42 of hoofdstuk 11:1).

De context is dat de discipelen worden uitgezonden met de opdracht de wereld in te gaan om van het koninkrijk Gods te getuigen. De discipelen worden daartoe toegerust maar krijgen direct diverse waarschuwingen mee: ga niet naar de heidenen maar beperk je allereerst tot het volk Israël; beperk je alleen tot diegenen die naar je willen luisteren; je getuigenis zal vijandschap oproepen tussen jou en anderen maar ook binnen families; je zult vervolgd en wellicht gedood worden. Daarbij zegt Jezus dat Hij niet gekomen is om vrede te brengen, maar het zwaard. En temidden van deze dreigende context spreekt Jezus de troostvolle woorden over de waarde van mus en de mens. Oef!

In het kader van de themadienst over de schepping, is het ook mogelijk om deze context te vertellen vanuit het perspectief van het dier. In het totale gedeelte van Mattheüs 9:35 – 10:39 wordt namelijk achtereenvolgens gesproken over het schaap (H9:36, H10:6, H10:16), de wolf (H10:16), de slang (H10:16), de duif (H10:16) om daarna te eindigen bij de mus (H10:29, 31).

De schapen in H9:36 en H10:6 slaan op het volk Israël. Deze metafoer wordt ook al gebruikt in het Oude Testament, onder meer in Jesaja en (uitvoerig) in Ezechiël 34. De schapen van H10:16 zijn natuurlijk de discipelen die worden uitgezonden temidden van de slechte leiders. Ook dit is een Oud-Testamentisch beeld en wordt eveneens gebruikt door de profeet Ezechiël in H22:27 waar hij spreekt over 'de leiders in de stad die waren als wolven die hun prooi verscheurden'. Let op de grote tegenstelling met Jesaja 11:6 waar juist over de harmonie tussen wolf en lam (schaap) gesproken wordt! En waar de slang in Genesis 3 het sluwste dier wordt genoemd (negatief), daar benoemt Jezus in H10:16 de slang als een scherpzinnig, oplettend dier (positief) en beveelt Hij die houding bij de discipelen aan. De onschuld of argeloosheid van de duif, duidt op de zuivere, integere en onbevengene houding die de discipelen in hun missie moeten aannemen. Het gebruik van de dierenmetaforen eindigt bij de vergelijking van Jezus tussen de mus en de mens.

Jezus geeft in die vergelijking aan dat de mus nagenoeg geen waarde heeft. Mussen waren destijds de goedkoopste vogeltjes en werden derhalve snel en zonder aarzeling gedood voor de consumptie. En toch zorgt God voor de mus; voor God heeft elk musje waarde! In het licht van vers 28 geeft Jezus aan dat in de ogen van de vervolgers van de discipelen, het leven van de discipelen net zo waardeloos is als dat van een enkel musje. Als God al zorgt voor het leven van een enkel musje: hoeveel te meer zal Hij dan niet zorgen voor het leven van een mens die sterft omwille van het Evangelie, zo maakt Jezus duidelijk. God zorgt voor de mens en God is bij de mens, zoals Hij ook bij die ene mus is die dood neervalt. God omgeeft de mens 'van achteren en van voren' (Psalm 139).

Ook in de Bergrede maakt Jezus aan de hand van de natuur duidelijk dat God zorgt voor mens én dier (Mattheüs 6:26 ev). Hoewel Jezus daar niet specifiek duidt op de mus, wijst Jezus wel op de vogels in de lucht: 'ze zaaien niet en oogsten niet en vullen geen voorraadschuren, [maar] het is jullie hemelse Vader die ze voedt. Zijn jullie niet meer waard dan zij?'

Resumerend

Samenvattend biedt deze themadienst over de schepping de mogelijkheid om Gods zorg voor Zijn schepselen duidelijk te maken. God is Heer over de schepping. Groot en klein ziet Hij en kent Hij bij name: van de grote sterren (Psalm 147:4) via de mus tot elke haar op je hoofd: Jezus maakt duidelijk dat niets en niemand aan de zorg en aandacht van de Schepper ontvalt. Ik denk dat die geloofsuitspraak een aanmoediging voor ons allen mag zijn om als goede rentmeesters te zorgen voor mens en dier. Met dank aan de mus ...

*Pastor Erik Groeneveld
Kerk van de Nazarener te Dordrecht*

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

Preekschets bij Job 12:7-10

*Vraag het vee hiernaar, het zal je onderrichten,
vraag de vogels in de lucht, ze zullen het verkondigen.*

*8 Of spreek tot de aarde, ze zal je onderrichten,
het wordt je verteld door de vissen van de zee.*

*9 Wie weet van al deze dingen niet:
de HEER heeft ze tot stand gebracht.*

*10 Want in zijn macht is de ziel van al wat leeft,
in zijn macht de adem van het menselijk geslacht*

NBV-2004

Job wordt door zijn vrienden Elifaz, Bildad en Sofar schuldig verklaard: Jobs ellende is immers een gevolg van zonde. Zo werkt het volgens hen, er is een duidelijke regel in het leven, van oorzaak en gevolg, van zonde en ellende. Een denken dat gevoed wordt door diverse Bijbelgedeelten, zoals Deuteronomium 28 – het hoofdstuk over zegen en vloek. Ook Jezus krijgt van omstanders en discipelen de vraag gesteld hoe ellende (ziekte en ongeluk) en zonde samenhangen (Joh. 9:2 en Lucas 13:1-5). Jezus doorbreekt dat denken niet, maar zet er mensen niet mee vast. In Hem worden we opgeroepen zonde te belijden en weg te doen (zie ook Jac. 5:16) en om God te zoeken in de noodsituatie. Want uiteindelijk gaat het niet om ons comfort, maar om onze relatie met God die verstoord wordt door zonde (Jes. 59:1 en 2).

Job accepteert beschuldiging van zijn vrienden niet omdat hij weet dat hij oprecht heeft geleefd. Hij snapt zijn situatie echter niet en zoekt naar een antwoord. Later in het boek wil hij zijn zaak bepleiten bij God (vanaf Job 13:3). Tot hoofdstuk 13 zoekt hij nog antwoorden in redeneringen en bespiegelingen. In hoofdstuk 12 verwijt hij zijn vrienden dat de dieren meer weten van God dan zij. Zij leven naar hun aard en hebben daarom God niet te vrezen. *The Message* geeft: *Put your ear to the earth – learn the basics*. Het vee, de vogels en de vissen geven les: ze weten dat het leven van God komt en door Hem in stand gehouden wordt. In de Willibord-vertaling luidt vers 10: *Alle leven is in zijn hand, elk wezen dankt aan Hem zijn adem*. Hij is wijs en soeverein en de dieren leven in de hun geschonken ruimte.

Deze God is de bron van leven en van wijsheid, niet de grijze wijzen of oudsten in de poort. Job ziet dat als God zijn hand tegen je keert en geen houden aan is, hoe hoog je positie ook is (priesters, koning).

Van dieren – o.a. de mus – kunnen we leren. Zij leven in afhankelijkheid van God. Ze hebben amper wat in te brengen. Ze bouwen geen eigen koninkrijk, maar leven uit de hand van God. Mensen beleven voor- en nadelen aan hun denkvermogen en vrije wil. Ze zijn in staat een echte relatie met de Schepper aan te gaan, maar kunnen ook verstrikt raken in beperkt menselijk denken waardoor mensen beschuldigd en vastgezet worden.

Aan het eind van het boek wordt Job vrij gezet: niet zozeer door genezing en welvaart, maar vooral door een nieuw/ vernieuwd perspectief in zijn denken (denk aan Rom. 12:2): God is veel machtiger en denkt heel anders, verhevener (Jes. 55: 7 en 8). Als mens leer je je plaats kennen: geen eigenaar, maar beeldrager – rentmeester.

Het boekje 'Als dieren konden spreken' nam dit Bijbelgedeelte als uitgangspunt. Het reikt boeiende en verrassende kennis aan. Het doet (opnieuw) beseffen hoe bijzonder de (dieren)wereld is, kostbaar en kwetsbaar; buitengewoon!

Laten we buitengewoon ons best doen om de Bedenker en Onderhouder van dit alles te kennen en aan Zijn Koninkrijk van genade en gerechtigheid te bouwen en dus (onze) koninkrijken van zelfzucht, onrecht en uitbuiting ontmantelen.

*Ir. Gerard van der Schee
Evangelische Alliantie*

In gesprek met Nico

In een themapakket met zoveel nadruk op de mus, kan een uitstapje naar de ontmoeting van Jezus met Nico niet uitblijven ...

Nicodemus ([Grieks](#): Νικόδημος) een Farizeeër, lid van het Sanhedrin, komt drie keer voor in de bijbel, in het evangelie naar Johannes, eerst in een nachtelijk gesprek met Jezus waaruit de beroemde uitspraken over wedergeboorte en Gods liefde voor de hele wereld (Johannes 3:1-21) stammen.. In hoofdstuk 7:45-51 pleit Nicodemus voor een eerlijke rechtsgang bij de Farizeeërs die Jezus uit de weg willen ruimen. En hij helpt Jozef van Arimathea bij het begraven van Jezus (Johannes 19:39-42).

Nicodemus moet een rijk man zijn geweest; hij bracht immers een mengsel van mirre en aloë, ongeveer honderd pond, bij het gereed maken van Jezus' lichaam voordat het in het graf gelegd zou worden (Joh. 19:39).

Hij was een van de circa 6000 Farizeeërs voor wie de Thora heilig was: die vijf boeken van Mozes bevatten het volmaakte en volledige woord van JHWH.

Hij was een van de 70 leden van het Sanhedrin die – onder de Romeins bezetting – vooral religieuze rechtspraak mochten uitoefenen over Joden. Onder andere oordeelden ze of iemand een valse profeet was.

Rabbi's vonden de nacht de beste tijd om de Wet te bestuderen omdat ze dan niet gestoord werden door mensen om hen heen.

Wat bijzonder dat Nicodemus het gesprek met Jezus zocht. Hij wilde open en eerlijk met Hem spreken. Jezus brengt het gesprek al snel op een buitengewoon niveau. Hij spreekt over de noodzaak van wedergeboorte. Nicodemus haakt niet af, maar vraagt door. Laat zich toespreken over zaken die zijn verstand en kennis (vers 14) raken en toch ook te boven gaan.

Uiteindelijk vraagt Jezus om geloof; dat speelt al rond de aardse dingen (vers 12), laat staan de hemelse (15).

Erkennen van een Schepper vraagt geloof. Ons verstand kan verrukt raken over wat we zien en ontdekken in de schepping. Maar het buitengewone erkennen als tekenen van God, vraagt het innemen van een ander standpunt, een nieuw perspectief.

Voor ieder mens is dat een vraagstuk, waar je een antwoord op zoekt, net als Nicodemus.

Over die wonderlijke schepping open gaan praten met Jezus kan een goede eerste stap zijn. Bijvoorbeeld 's nachts, als je ongestoord wilt peinzen en bidden.

*Ir. Gerard van der Schee
Evangelische Alliantie*

Meditaties

1. Ook dieren hebben een naam

Genesis 2:18-20

God, de HEER, dacht: Het is niet goed dat de mens alleen is, ik zal een helper voor hem maken die bij hem past. Toen vormde hij uit aarde alle in het wild levende dieren en alle vogels, en hij bracht die bij de mens om te zien welke namen de mens ze zou geven: zoals hij elk levend wezen zou noemen, zo zou het heten. De mens gaf namen aan al het vee, aan alle vogels en alle wilde dieren.

Dieren laten sporen achter. Mensen ook. En de voetafdruk van de mens op aarde wordt steeds groter. Vooral de Westerse mens leeft op grote voet. Zijn consumptiepatroon vraagt veel, heel veel ruimte. Dieren zijn er gelukkig nog genoeg. Maar veel soorten dreigen te verdwijnen. Door de mens...!!

Hoe anders was het begin. God schiep de mens na de dieren. De dieren vluchtten niet weg, maar kwamen naar de mens toe. Nog sterker: God zelf bracht de dieren naar de mens. En Adam mocht het gedrag van de dieren bestuderen. En hij gaf ze vervolgens een eigen naam. Namen die alles te maken hadden met hun aard. Het geven van namen aan alle dieren was de eerste concrete taak, die de mens van God kreeg.

Als een mens een naam krijgt, houdt dat in dat hij er mag zijn. Een naam onderscheidt je van anderen. Een naam maakt een mens uniek. De naamgeving van de dieren laat dat ook zien. Als we vanaf het begin van de schepping niet in het algemeen van dieren spreken, maar van allerlei soorten met een eigen naam, is dat heel bijzonder. Het maakt elke soort uniek. Ze mogen een eigen leven leiden en hebben een eigen waarde.

Door het werk van Adam spreken we niet alleen in het algemeen van dieren. We hebben het over vissen en vogels, over landdieren, zeedieren, zoogdieren enzovoorts. Het gaat nog verder. We spreken van de leeuw en de panter, van haringen en kabeljauw, van **mussen** en merels, van leeuweriken en lijsters. Elk soort mag er zijn. Mag voor God bestaan. Is voor God uniek.

Adam gaf elke soort een naam. En hij deed dat in opdracht van God. God zelf gaf daarom de dieren een naam. Net zoals Hij de mens een naam gaf.

Toen God Adam miste, riep Hij hem bij de naam.
Zal God zwijgen als dieren worden gemist?

Met toestemming overgenomen uit het boek:

Met liefde gemaakt
Over genieten en werken in Gods schepping
Ds. Arie van der Veer
Uitgave: Van Wijnen, Franeker, najaar 2007

2. Stille tijd

1 Koningen 5:12-14

Hij dichtte drieduizend spreuken en duizendenvijf liederen, over allerlei soorten planten, van de ceder op de Libanon tot de majoraan die uit de muur groeit, en over de lopende dieren, de vogels, de kruipende dieren en de vissen. Uit alle omringende landen kwamen mensen om naar Salomo's wijsheid te luisteren, afgezanten van de koningen die over zijn wijsheid hadden gehoord.

De wijsheid van koning Salomo is wereldberoemd. Van Salomo lezen we dat afgezanten van andere koningen naar hem kwamen, omdat ze van zijn wijsheid hadden gehoord.

Salomo was een groot staatsman. Maar hij had van veel meer zaken verstand. Hij dichtte drieduizend spreuken en duizendenvijf liederen. En waar hij buitengewoon veel over wist was over allerlei soorten planten, „van de ceder op de Libanon tot aan de majoraan die uit de muur groeit. Ook over de lopende dieren, de vogels, de kruipende dieren en de vissen.”

Hoe had zo'n koning er de tijd voor!

Kennis van de natuur komt je immers niet aangewaaid. Als je een spreek van een merel wilt leren onderscheiden, moet je goed kijken. Als je niet alles wat groen is een boom wilt noemen, moet je wel de natuur in.

Kennis van de natuur vraagt vooral tijd. Je moet stil kunnen zijn. Je moet je ogen de kost geven. En vooral ook goed leren luisteren. Maar als je dat kan, dan gaat er een wereld voor je open. Dan wordt de straat waarin je woont heel anders. Je hoort de **mus** kwetteren. Je verbaast je hoe mooi onkruid kan zijn. Je maakt je zorgen om die oude boom. Vooral 's morgen en 's avonds, als het heel stil is, kan het ook op het zes hoog in de Bijlmer heel mooi zijn.

God had Salomo wijsheid beloofd. Wellicht ook de weg naar de wijsheid geweest. Er staat niet in de bijbel dat Salomo ineens alles wist. Wijsheid kwam ook Salomo niet aangewaaid. Hij had ongetwijfeld veel tijd nodig voor zijn werk in het koninklijk paleis en voor zijn omvangrijke gezin. Maar daarnaast moet hij ook vaak de natuur zijn ingegaan. Om stil te zijn, om te kijken, om te luisteren.

Misschien dat hij juist daarom zo wijs werd.

Wijsheid betekent openheid. Wijsheid betekent luisteren. Wijsheid vraagt stil willen zijn.

Dan hoor en zie je heel veel. Van alles wat leeft. Van God!

Met toestemming overgenomen uit het boek:

Met liefde gemaakt

Over genieten en werken in Gods schepping

Ds. Arie van der Veer

Uitgave: Van Wijnen, Franeker, najaar 2007

Verhaal: Als dieren konden spreken.....

Met toestemming overgenomen uit: 'Als dieren konden spreken' van de schrijvers Werner Gitt en Karl-Heinz Vanheiden uitgegeven door Johannes Multimedia en Bijbel & Onderwijs. ISBN 9789057982072 verkrijgbaar in de boekhandel of www.creatie.info.

Op deze site staan ook foto's die gebruikt kunnen worden in de ondersteunende powerpoint.

De verbazingwekkende mus

Het is waar, van ons soort zijn er veel. Ons gezang is luid en niet erg aantrekkelijk. Er zijn mensen die denken dat wij hun voedsel opeten. Ons eenvoudige pakje wordt niet erg bewonderd. Maar toch, als je de moeite neemt een beetje aandacht te schenken aan een brutale mus, zul je het de moeite waard vinden. Dat beloof ik je.

Je denkt misschien dat je niets bijzonders aan mij vindt? Maar hoor eens, van jouw soort zijn er toch ook zoveel als van ons. En denk je dan nog dat alles waar overvloed van is, maar gewoon is? Dan moet jij dus ook niets bijzonders zijn! – O, neem mij niet kwalijk, nu was ik toch echt brutaal.

Eigenlijk ben ik een welopgevoede ringmus. In geen geval zou ik verward willen worden met mijn neef, de brutale vette huismus. Je kunt mij aan mijn grijze borst en de zwarte wangvlek herkennen, zodat je ons gemakkelijk uit elkaar kunt houden. Zoals mijn naam al zegt, houden wij ons een beetje van jouw huis verwijderd. (in het Duits heet de ringmus: "veldmus")

Geboren om te vliegen

Mijn Schepper heeft mij allereerst als "vlieger"geschapen. Om die reden is ook het kleinste deeltje van mijn lichaam afgestemd op vliegen. Ik kan niet begrijpen hoe mensen het lef hebben om te beweren dat wij afstammen van reptielen. Stel je eens voor, krokodillen zouden tot onze naaste familie horen! Men wil mij laten geloven dat de eerste mus al meer dan 50 miljoen jaren geleden geleefd zou hebben. Dat komt op mij altijd over alsof het sprookjesachtige van deze visie door een groot aantal jaren gecamoufleerd moet worden. -Maar laten wij deze theorie terzijde stellen en ons concentreren op de feiten. Dan kun jij voor jezelf oordelen.

Mijn lijf is opgebouwd uit de lichtste stof die men zich kan voorstellen. Bijna alle botten zijn hol. Daardoor kunnen ze lucht opnemen en zijn ze heel licht en toch stabiel. Bij een verre verwant van mij, de albatros, weegt het hele geraamte slechts 120 tot 150 gram, hoewel hij meer dan een meter lang is en een vleugelspanwijdte van drie meter bezit. Het gewicht van zijn veren is groter dan dat van het geraamte.

Zouden onze botten met merg gevuld zijn, zoals dat ook het geval is bij reptielen, dan zouden wij nooit kunnen vliegen. Bovendien is ons bekken, anders dan dat bij de hagedissen, vastgegroeid aan de wervelkolom. Alleen op deze wijze heeft ons geraamte die stijfheid en elasticiteit, die absoluut nodig is om te kunnen vliegen.

Een opmerkelijk gat

Een klein gaatje in de gewrichtsholte van het bovenarmbeen komt me erg opmerkelijk voor. Dat is niet een of ander defect, maar door dit gaatje loopt de pees die de kleine borstspier met de bovenkant van het schoudergewricht verbindt. Zonder dit zou ik mijn vleugel niet kunnen opheffen, laat staan vliegen. Wanneer ik van nature af zou stammen van de reptielen, vraag ik me toch af wie heeft dat gaatje in de gewrichtsholte geboord en er ook nog die pees doorheen geleid? Zulke gaatjes zoekt men tevergeefs bij de krokodil.

Blijf sterk, mijn hart!

Tsjilp! Help, een sperwer! Tsjilp! Waar kan ik mij nu verbergen....? Help.... Ach, dat is weer eens goed gegaan! Dat was nog eens gevaarlijk! Nu is hij weer weg. Weet je, dat de sperwer onze ergste vijand is? Met zijn lange klauwen kan hij ons zelfs in het dichtste bos pakken, als we niet oppassen. We hebben trouwens toch al een menigte vijanden: kraaien, eksters, katten, mensen. Nooit laat men ons met rust. De uilen grijpen ons zelfs in de boom waarin we slapen. Ik heb het eens meegemaakt, hoe een afschuwelijke bosuil midden in de nacht in ons nest inbrak, mijn man er uit sleurde en zonder erbarmen van kop tot teen opvrat. Het was verschrikkelijk.

Toch weet ik, dat mijn Schepper voor mij zorgt. In de Bijbel staat, dat geen enkele mus door God vergeten wordt! Hoe goed moet je het dan wel hebben! Jij bent voor Hem immers nog veel waardevoller dan ik. Zelfs de haren op jouw hoofd heeft Hij alle geteld. Ja, God heeft de mensen blijkbaar bijzonder lief.

Weet je, mijn Schepper heeft mij een bijzonder sterk hart gegeven. Het is tenminste in staat heel veel te presteren. Op dit moment, terwijl ik met je spreek, slaat het iedere seconde meer dan zeven keer, namelijk 460 keer per minuut. Daarnet, toen ik voor de sperwer vluchtte, liep mijn hartslag op tot 760! Dat moet wel, wil ik kunnen wegvliegen.

Een super-werktuig

Ja, bekijk mij maar rustig nog wat nauwkeuriger: zie je mijn snavel? Oppervlakkig gezien een onbetekenend ding, niet waar? Maar het is een wonderwerktuig van mijn Schepper: superlicht en toch opgewassen tegen de zwaarste eisen. Men heeft uitgerekend, dat het hoorn van mijn snavel een breek Lengte heeft van ongeveer 31 kilometer. Dat betekent, wanneer je uit het materiaal een draad zou kunnen samenstellen en deze ergens zou vast maken, dat deze dan pas bij een lengte van 31 kilometer door zijn eigen gewicht zou breken. Het materiaal, dat de mensen in de vliegtuigbouw gebruiken, heeft maar een breek Lengte van ongeveer 18 kilometer.

Een blik door de veldkijker

Wist je dat mijn hele schedel lichter is dan mijn beide oogappels?! Je hoeft daaruit niet een of andere hatelijke gevolgtrekking wat betreft mijn mussenhersens te maken. Mijn ogen zijn veel beter dan die van jou. Wij vogels hebben zeven- tot achtmaal meer gezichtscellen per oppervlakte eenheid dan jij. Daardoor ontstaat in onze hersenen een veel scherper beeld. Wanneer je bijvoorbeeld een voorwerp zo nauwkeurig zou willen onderscheiden als een buizerd waarneemt, zou je een veldkijker (8x30) te hulp moeten nemen. Ik geef toe, mijn ogen zijn weliswaar niet helemaal zo scherp, maar de vergelijking met jou kan ik glansrijk doorstaan. Een bioloog schrijft, dat onze ogen een wonderwerk zijn wat betreft bouw, functie en prestatie.. Het behoort bij de meest volmaakte optische organen in het rijk van de gewervelde dieren. Dat moet ook wel, want zelfs bij de snelste vlucht mag ons geen belangrijke details ontgaan.

Naast scherpe ogen heeft God ons ook nog een zeer beweeglijke hals gegeven. Die is zo flexibel dat wij met onze snavel moeiteloos ieder lichaamsdeel kunnen bereiken. Denk je dat dit toevallig zo is? Probeer jij eens om staande met je voorhoofd bij je knie te komen. Lukt het je? – Nee je hoeft het niet voor te doen. Wanneer het je zou lukken, zou je jouw botten heel erg horen kraken. Voor mij is die lenigheid juist een zaak van leven en dood.

Spijsvertering is noodzakelijk

Wat zeg je? God heeft mij als nutteloze vreter geschapen? Zo'n belediging kunnen mijn Schepper en ik niet accepteren. Weet je eigenlijk wel wat ik eet? Ja, dat dacht ik al! Holle vaten klinken het hardst! Neem me niet kwalijk – dat was weer brutaal, maar je was zelf ook niet bepaald hoffelijk!

In China zijn mijn verwanten eens bijna uitgeroeid, omdat daar een paar slimme lieden dachten dat wij ringmussen te veel rijst en gierst zouden opvreten. Maar toen men ons ras daar bijna vernietigd had, bemerkten ze dat het ongedierte op de velden zo de overhand kreeg, dat de verliezen nog veel hoger warden dan daarvoor. Tot onze eigenlijke voeding behoren namelijk de kleine dieren, die jullie schadelijk en wij delicatessen vinden: meikevers, vliegende mieren, larven van eikenbladrollers, appelbloesemkevers, bladluizen enz.

Over eten gesproken: Weet je eigenlijk wel hoe onze spijsvertering werkt? Eigenlijk is dat best een interessant onderwerp! Zoals je weet, is bij mij alles afgestemd op vliegen. Omdat ik heel veel eiwithoudende voeding opneem, heb ik maar een hele korte darm nodig; maar tevens heel krachtige verteringssappen. Mijn Schepper wilde mij niet te zwaar maken met nutteloze verteringsresten, daarom laat ik dat goedje steeds zo snel mogelijk weer vallen – niet zelden tijdens het vliegen. Ik weet dat zodoende ik er soms in slaag om je kleding een beetje te 'decoreren'. Dat spijt mij bijzonder!

Mijn Constructeur maakte overigens nog iets geniaals, toen Hij mij schiep. Hij liet namelijk eenvoudig de blaas weg. Daardoor kon Hij mijn lichaam achterwaarts afslanken en stroomlijnen en tegelijkertijd mijn gewicht omlaag brengen. 80% van mijn urine bestaat uit urinezuur, wat in het laatste stuk van de endeldarm als witte pasta uitkristalliseert. Is dat niet prachtig doordacht? Bovendien wordt het water dat nodig is voor het uitscheidingsproces bijna geheel in het organisme teruggevoerd. Daardoor hoef ik maar zelden water 'na te tanken'.

Katapult en zakmes

Heb je nog een beetje geduld? Kijk eens naar mijn voeten! Die lijken niet veel bijzonders te zijn, en toch zit er een tamelijk geraffineerde constructie in verborgen. Het is waar: Wat je ziet zijn echt alleen maar voeten en tenen. De rest – scheenbeen, knie en dijbeen - is in mijn lichaam verborgen. En als je de indruk hebt, dat ik rechtop sta, bevind ik mij in werkelijkheid in een hurkstand. Voor jou is deze houding misschien ongemakkelijk, maar voor mij niet. Wanneer ik nu mijn knie plotseling strek, slingeren de spieren mij als een katapult naar boven, en begin ik meteen mijn vleugels te gebruiken. Tijdens de vlucht trek ik mijn 'landingsgestel'dan gemakkelijk onder de veren en steek het pas bij de landing weer uit. Ook hier bewijst zich zijn zeer elastische ophanging.

Misschien heb je je er al eens over verwonderd, hoe ik urenlang op een twijgje kan zitten en zelfs in deze positie kan slapen. Dat heeft mijn Schepper door een bijzonder mechanisme mogelijk gemaakt, dat de tenen automatisch om de twijg kromt en laat vasthouden. Een hele bundel pezen is vanuit de tenen met de spier van het dijbeen verbonden. Als ik op een twijg ga zitten, dan spannen zich de pezen alleen al door mijn gewicht en worden de tenen samengetrokken. Daarbij komt nog dat zich op een bepaald gedeelte van de pezen een paar kleine knobbeltjes zitten. Wanneer ik ga zitten haken die vast in de tandjes die zich – alweer beslist niet toevallig – juist op deze plaats in de binnenkant van de peesschede bevinden. Zo blijven de pezen zonder inspanning gespannen en val ik niet uit de boom.

Bij langbenige vogels zoals de ooievaar en de reiger, die dikwijls lang moeten staan, is dat een beetje anders geconstrueerd. Zij hebben een speciaal kniegewricht gekregen, dat als een zakmes in elkaar sluit. Zo kunnen zij urenlang staan.

Waarom wij eieren leggen

Waarom denk je eigenlijk dat wij vogels onze jongen niet voldragen zoals de zoogdieren? Je weet het niet? Nu, stel je eens voor hoe wij als zwanger vogelwijfje met een dikke buik zouden vliegen! En waarmee zou ik mij de hele tijd moeten voeden, als ik alleen maar kon kruipen? Het idee om eieren te leggen is een patent van onze Schepper. Daardoor word ik bij het vliegen nauwelijks gehinderd. Ik leg de eieren snel achter elkaar, gemiddeld in perioden van slechts 24 uur. Op deze manier is het legsel snel bij elkaar en kan ik alle eieren dan in één keer uitbroeden. Daardoor kunnen wij vogels tevens meerdere jongen tegelijk ter wereld brengen.

De kunst van het broeden

Je denkt vast dat het een uiterst vervelende bezigheid is. Dat komt omdat je er geen idee van hebt hoe moeilijk het is. Denk je werkelijk dat wij op de eieren gaan zitten en wachten tot onze jongen er uitgekropen zijn? Weet je wel hoe gevoelig onze jongen zijn die zich in de eieren ontwikkelen? De temperatuur moet precies goed zijn, exact de juiste vochtigheidsgraad is nodig, en zelfs een ongehinderde gas-uitwisseling moet mogelijk zijn. Zou dat niet het geval zijn, dan sterven onze jongen nog voordat ze geboren zijn.

Onze Schepper heeft echter een geniaal idee gehad en dat als volgt gerealiseerd: Nog voordat ik begin met het leggen van de eieren, vallen op twee drie plaatsen aan de buikzijde de donshaartjes uit. Daarvoor in de plaats groeit een veel dikkere huid dan eerst. De bloedvaten vermeerderen zich zeventvoudig en worden ongeveer vijfmaal zo dik als eerst. Tegelijkertijd concentreert zich in de cellen van deze 'broedplekken' een hoeveelheid vloeistof. Waarom dit alles? Zodra ik met de broedplek het ei aanraak, wordt de temperatuur ervan in de tussenhersenen gemeld. Van daar uit wordt dan ofwel de ei-temperatuur direct gestuurd, ofwel het wordt mij duidelijk, wanneer en voor hoe lang ik het broeden moet onderbreken, zodat er wat lucht bijkomt, en wanneer ik de eieren moet keren.

Wanneer deze melding in de tussenhersenen aankomt en hoe ik door middel van de broedplek informatie doorgeef aan mijn jongen, is nog totaal onbekend voor jullie wetenschappers. Desondanks beweren velen kortzichtig, dat zich deze bekwaamheid langzamerhand ontwikkeld heeft. Deze mensen zou ik graag willen vragen hoe mijn voorvaderen vroeger hun jongen uitgebroed zouden moeten hebben, wanneer ze niet merkten of de eieren te heet of te koud waren?

Nog meer

Ach ik zou je nog zo veel kunnen vertellen van mijn grandioze longensysteem(*), het wonder van het vliegen, de superconstructie van mijn veren, van mijn navigatie-instrumenten.... Maar dat laat ik liever over aan mijn collega, de zwaluw, die dat veel beter kan.

Nu vertel me eens: Geloof je nog steeds, dat ik van een of ander kruipend dier afstam? – Nee, mijn Schepper is evenmin 'toeval' noch 'miljoenen jaren'. Mijn Schepper is Degene die op de vijfde dag zei dat vogels over de aarde zouden vliegen, en die ze allen naar hun aard schiep. Hij is het die ons zegende en zich in ons verheugde.

Ik ben een wonderwerk uit Zijn hand. Jij ook! Wij behoren Hem samen te loven!

Meditatief

Creation Calls

Van de CD (of DVD) *Today* van Brian Doerksen

I have felt the wind blow
Whispering Your name
I have seen Your tears fall
When I watch the rain

How could I say there is no God
When all around creation calls
A singing bird, a mighty tree
The vast expanse of open sea

Gazing at a bird in flight
Scaring through the air
Lying down beneath the stars
I feel Your presence there

I love to stand at ocean's shore
And feel the thundering breakers roar
To walk through golden fields of grain
'Neath endless blue horizon's frame

Listening to a river run
Watering the earth
Fragrance of a rose in bloom
A newborn's cry at birth

I believe
I believe
I believe

Tip: afspelen na de preek als meditatief moment
Met bijpassende natuurbeelden in een zelf te maken powerpoint

Intro/Drama-idee

Intro rond het thema - wellicht geschikt als uitgangspunt rond een stukje drama.
Nederland kent drie soorten mussen: de ringmus, de huismus en de bekend domino-mus.
De laatste moest ten koste van onze drang naar prestaties het loodje moest leggen, maar veroverde daardoor wel een plek in Wikipedia.

De **dominomus** is een mus die op 14 november 2005 werd doodgeschoten in het Frisian Expo Centre in Leeuwarden toen daar de voorbereidingen bezig waren voor Domino Day 2005. De dood van de huismus zorgde voor veel onbegrip en media-aandacht in Nederland en Vlaanderen.

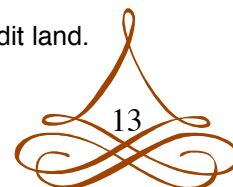
Op 14 november 2005 vloog de mus het centrum binnen, waar op dat moment ongeveer al 3,5 miljoen dominosteentjes stonden voor de recordpoging op 18 november. Daarbij vloog de vogel 23.000 steentjes omver.

Het zorgde voor veel weerstand onder een deel van de bevolking en verschillende dierenrechtenorganisaties. Zij zagen het belang niet in om een beschermde diersoort te doden voor slechts een recordpoging.

Het ministerie van landbouw heeft in een brief aan de stichting Faunabescherming laten weten dat de mus illegaal is doodgeschoten. Het OM heeft de schutter die de mus afschoot een boete opgelegd van 200 euro.

En ... zo lang we ons druk kunnen maken om een dooie mus, hebben we niet te klagen in dit land.

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

Lied

Zingt met de vogels mee een lied
Uit: Zingende Gezegend (nr. 174) van ds. A.F. Troost

(melodie psalm 68)

Zingt met de vogels mee een lied,
De leeuwerik verzwijgt het niet:
Christus is aller koning!
De zwaluw roept u toe: Zie hier,
Gods liefde is voor mens en dier
een altijd open woning!
Hij bergt de wereld in zijn hart.
Geen musje, hoe dan ook benard.
Gaat zonder Hem te gronde;
Wie vallen van de heuveltop
Die vangt Hij met zijn vleugels op –
Hij draagt ze ongeschonden.

Zingt met de vogels mee een lied,
Een lofzang tegen uw verdriet,
Een loflied op het leven;
Geen wacht, geen wapen kon weerstaan
Het vroege roepen van de haan:
De doodsnacht is verdreven!
Zingt met de watervogels mee,
Zingt met de meeuwen langs de zee:
De ark is niet gezonken!
Ginds koert de duif bij de Jordaan:
De Heer is waarlijk opgestaan,
Zijn Geestkracht ons geschonken!

Zingt met de vogels mee een lied,
Met Mirjam, kleine karekiet,
Mozes op het water,
Met David en met Jonathan,
Met alleman die zingen kan,
Een lied voor nu en later.
Eens laat de dood de doden los,
Dan zingen hei en veld en bos,
Mezen en merels samen,
Dan zingt de mus victoria,
Dan de zwaluw gloria,
Voor eeuwig ja en amen!

Liedsuggesties

Liedboek voor de kerken:

- Psalm 8: Heer, onze Heer, hoe heerlijk en verheven
Psalm 19 : De hemel roemt de Heer
Psalm 84: Hoe lieflijk, hoe goed is mij, Heer
Psalm 104: Mijn ziel , verheerlijk God om zijne macht
Lied 434: Lof zij de Heer, de Almachtige Koning der ere
Lied 479: Aan U behoort o Heer der heren

Hoop van alle volken:

- Lied 69: Niemand bezit hem
Lied 103: Heer raak mij aan met uw Adem
Lied 108: Zij zit als een vogel

Gezangen voor Liturgie:

- Gezang 494: Mensen wij zijn geschapen om te leven
Gezang 491: Looft de Heer, al wat gemaakt is, prijst zijn Naam

Zingend Geloven:

- ZG 1&2 lied 56: O God die boven wolken troont
ZG 1&2 lied 57: Heel de schepping, prijst de Heer
ZG 6 lied 41: Aan U, Heer brengen wij dank van al wat leeft

Tussentijds:

- Lied 185: Licht om te leven de duisternis voorbij

Opwekkingsbundel:

- Opw.7/ YfC 60 Heer God U loven wij
Opw. 70 Heer onze God, hoe heerlijk is uw naam
Opw. 278 Juicht de Here, gij ganse aarde
Opw. 300 De aard' is van God
Opw 386 Lof zij de Heer, de Almachtige Koning der ere

Powerpoint

Indien u in de dienst de beschikking heeft over een beamer, maak dan voor de preek een powerpoint met de hoofdpunten van de preek, geïllustreerd met plaatsjes van de mus. Die kunt u bv. vinden op www.ea.nl onder nieuws
Zie ook de webverwijzing bij het verhaal "Als dieren konden spreken".

Gebeden en zegen ECEN

Tijd voor Gods Schepping

Het hele jaar door worden de kerken opgeroepen om op een bijzondere manier Gods grote werk in Jezus Christus in herinnering te roepen. Dat gaat van Advent, Kerstmis en Driekoningen via de vastentijd, Goede Vrijdag en Pasen naar Hemelvaart en Pinksteren. De ene 'reminder' volgt op de andere – één ononderbroken keten – die jaar in jaar uit herhaald wordt

Maar, verrassend genoeg, is er geen speciale tijd ingesteld om ons er aan te herinneren dat God de Schepper van hemel en aarde is; de bron van leven. Er is geen speciale tijd gereserveerd om God als schepper van al wat is te danken en te loven.

Het ECEN, het Europees Christelijk Ecologisch Netwerk, geeft al enkele jaren en boekje uit voor de tijd voor de schepping in september. Delen van de tekst uit de editie voor 2007 (www.ecen.org) zijn in het Nederlands vertaald en bewerkt door Anne van den Berg, Kees van Duin en Nellie Smeenk-Enserink.

Wij behoren toe aan de Schepper

- V = voorganger   A = allen
- V   Wij behoren toe aan de Schepper
naar wiens beeld wij allen zijn gemaakt.
- A.   In God ademen we
in God leven we,
in God delen we het leven met de hele schepping.**
- V.   Wij behoren toe aan Jezus Christus
het evenbeeld van God en van menselijkheid.
- A.   In Hem ademt God,
in Hem leeft God,
door Hem zijn we verzoend.**
- V.   Wij behoren toe aan de Heilige Geest,
die ons nieuw leven geeft
en ons geloof versterkt.
- A.   In de Geest leeft liefde op,
in de Geest leeft waarheid,
Gods adem zet ons voortdurend in beweging.**
- V.   Wij behoren toe aan de Heilige Drie-Eenheid,
die één is in allen en Drie-in-Een.
- A.   In God zijn wij allen geschapen
in Christus zijn wij allen gered,
in de Geest zijn wij allen verbonden.**

(Per Harling)

**Kom licht van God, verlicht de aarde,
vervul onze harten en blijf met uw wereld.**

O God, Schepper van het heelal en van alles wat leeft en ademt,
vanuit uw woonplaats verkwikt u de bergen en de bossen.
De aarde is vol van de vruchten van uw werk.
U laat het gras voor de kudden ontspruiten,
planten en vruchtbomen voor het dagelijks voedsel
van de mensen.
U vertrouwt uw schepping aan ons toe. Wij smeken u:
behoed ons voor de verleiding van macht en heerszucht.
Laat uw Geest van wijsheid ons leren
hoe we het best kunnen zorgen voor wat u ons hebt toevertrouwd.
Adem uw Geest van leven over uw schepping en over de hele mensheid.

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

**Kom licht van God, verlicht de aarde
vervul onze harten en blijf met uw wereld.**

We smeken u, zegen iedere inspanning en iedere poging,
Alle moeite om het evenwicht en de schoonheid
van uw schepping te herstellen.
Vernieuw het gezicht van de aarde, opdat ieder mens
in vrede en gerechtigheid kan leven, als vrucht van uw Geest van liefde.
Adem uw Geest van leven over uw schepping en over de hele mensheid.

**Kom licht van God, verlicht de aarde
vervul onze harten en blijf met uw wereld.**

We smeken u God,
zegen de vruchten van de aarde en het werk van onze handen
en leer ons de overvloed van uw gaven te delen.
Zend regen naar de droge grond, zon en goed weer
waar de oogst door stormen bedreigd wordt.
Adem uw Geest over uw schepping en over de hele mensheid.

**Kom licht van God, verlicht de aarde
vervul onze harten en blijf met uw wereld.**

Van u, O Here God, komen alle gaven en we danken u daarvoor.
Hoor hoe het zuchten opstijgt uit uw schepping.
luister naar het lijden van de mensen.
Zend ons uw zegen, opdat we, in alle volheid, het nieuwe leven mogen leven
Zoals ons dat aangeboden wordt door Jezus Christus, onze Heer. Amen

(Communitéit van Grandchamp, Areuse/NE (Zwitserland); vertaald door Elizabeth Stace)

Wegzending en Zegen

Moge God die de dans van het leven heeft gemaakt,
die zich verheugt in de bloemen van het veld,
die chaos tot orde heeft herschape,
ons leiden naar een leven en naar een kerk, waarin Gods heerlijkheid
in de schepping wordt weerspiegeld.

(CTBI programma van de Eco-gemeenschap)

Zegenbede

- V. Nu we klaarstaan om te vertrekken
en de uitdagingen van ons leven en
van de wereld te accepteren.
Vragen we om Gods zegen:
Moge God ons zegenen met wijsheid
om voor de aarde zorg te dragen.
- A. Amen**
- V. Moge God ons zegenen met liefde
om nieuw leven voort te brengen.
- A. Amen**
- V. In de naam van God
de Schepper van de gehele wereld,
van Jezus, bringer van het nieuwe verbond,
en van de heilige Geest,
die ogen en harten opent.
- A. Amen**
- V. Ga in vrede en wees getuigen van de hoop.
- A. Amen**

(Tweede Europese Oecumenische Assemblee, Graz 1997)

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

Vakantietips en visiemeter

Bij het thema *Buitengewoon!* horen vanzelfsprekend praktische opmerkingen over buiten het gewone leven: tips voor een milieuvriendelijke vakantietijd dus.

1. Vakantievoetafdruk – al langer bestond de gewone voetafdruk als maat en nadenkertje over je levensstijl en het effect daarvan op het milieu. Nu is er ook een voor je manier van vakantie-ieren. Het gaat natuurlijk in op je vervoersmiddel(en), maar ook op je uitstapjes. Kijk op www.vakantievoetafdruk.nl.

Een (iets meer) duurzame vakantie is buiten-gewoon genieten.

2. Vakantie is Lekker Lang Douchen
Eindelijk heb je tijd om op vakantie eindelijk onder de douche te gaan staan. En je hebt er toch voor betaald? Het is all-in bij de prijs voor hotel of camping, of je betaalt het via douchemuntjes. Maar besef ook wat water 'echt kost' in het land waar je vakantie houdt. Paul Peeters, docent duurzaam toerisme en vervoer aan de NHTV in Breda gaf in een interview in het Algemeen Dagblad aan dat een gemiddelde toerist tijdens zijn vakantie 700 liter water per dag verbruikt. Thuis is dat 150 liter. Terwijl de bevolking in een droog land als Tunesië met 30 liter per dag moet leren omgaan.

Er voor kiezen om het lang-douchen te halveren door bijvoorbeeld een ritme van kort-kort-lang geeft dus al een buitengewone besparing.

3. Groene Vakantiegids
De spannendste, kleinste en dichtbijdenaturste vakantiebestemmingen staan in de Groene Vakantiegids. Van kamperen bij de boer tot milieubewuste hotels: zie <http://groenevakantiegids.pz.nl/>
4. Klimaatneutrale campings
Er zijn vijf campings in Drenthe waar je klimaatneutraal kunt overnachten. Zie www.hierisklimaatneutraal.nl. Door vergaande energiebesparingsmaatregelen te nemen, groene stroom en groen gas in te kopen en te compenseren kan een camping zichzelf klimaatneutraal maken. Landelijk, milieubewust kamperen zonder dat de gast er comfort voor inlevert. Dat is het doel waar de vijf campings samen met de Milieufederatie Drenthe aan werken.
5. Schoon linnen
Elke dag schone lakens en handdoeken, heerlijk! Het is de luxe van veel hotels en appartementen. Zij melden hun gasten dat ze recht hebben op frisse bed- en badlinnen, maar vragen steeds vaker ook aandacht voor het milieu.

Een milieubewuste keuze helpt, ook op vakantie.

Buitengewone temperaturen

* Visiemeter Klimaatverandering

Klimaatverandering is hot! Een temperatuur van 29 graden op 15 april 2007 bracht ons land dit jaar weer een stevige verbetering van het warmterecord aller tijden.

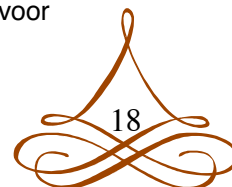
Maar de meningen over de ernst van klimaatverandering verschillen nogal. Wat is jouw visie? Wordt er teveel ophef van gemaakt of komen we te langzaam in actie? Kunnen we er wel iets aan doen of is dat helemaal niet zo nodig?

Sitichting Oikos heeft een visiemeter ontworpen waarmee je er eenvoudig achter komt wat jouw visie is op klimaatverandering. De visiemeter is te vinden op: www.stichtingoikos.nl/visiemeter

Uitspraak van Hielke Wolters, scheidend directeur van Oikos over een so(m)bere levensstijl: "Als ik de Schepper was en ik zou mensen zien somberen, dan zou ik denken: heb ik jullie daar nou voor gemaakt?"

In: *Oikosnieuws juni 2007*

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

Omgaan met de natuur

❖ Een bijdrage van A Rocha

Kerk met groene vingers

Gods schepping is er om van te genieten, en om er goed voor te zorgen. Voor kerken die graag een bijdrage willen leveren aan natuurbehoud, zijn er volop mogelijkheden.

- **Ik wil vanuit mijn kerk een praktisch natuurbeschermingsproject opzetten**

De natuurbeschermingsorganisatie A Rocha, die werkt vanuit een christelijke motivatie, stimuleert en coördineert kerken die kleinschalige en praktische projecten willen opzetten op het gebied van natuuronderzoek en natuurbehoud. De eerste groep is in Wageningen van start gegaan, en levert onder meer een bijdrage aan het beheer van een moerasgebied in deze regio. Een tweede groep denkt na over mogelijkheden om in de stad Rotterdam een bijdrage te leveren aan natuurbehoud. *Meer informatie over A Rocha Lokaal: www.arochoa.nl of nederland@arochoa.org.*

- **Ik wil van de tuin of de begraafplaats rond onze kerk graag een mooi natuurgebied maken**

Er zijn - vooral in Engeland - veel kerken op dat idee gekomen. Zij beheren hun kerktuinen en begraafplaatsen ecologisch. Ze planten bijvoorbeeld voornamelijk inheemse bomen en struiken, en kiezen voor die planten die vlinders aantrekken. Zo kunnen deze kerktuinen waardevolle natuurgebiedjes worden waar bijzondere planten, insecten en vogels het goed hebben. In Engeland hebben zoveel kerken dit gedaan, dat ze het areaal aan natuurgebied behoorlijk hebben uitgebreid. Inmiddels zijn er ook diverse Nederlandse initiatieven. *Meer informatie: www.yorkshire-wildlife-trust.org.uk/livingChurchyards.htm of www.kerktuinen.nl*

- **Ik wil met een groep gemeenteleden praktisch aan de slag in de natuur**

Doe dan mee aan de landelijke natuurwerkdag, ieder jaar op de eerste zaterdag van november. Door het hele land zijn er op die dag gebieden waarin vrijwilligers aan de slag gaan om de natuurwaarden te behouden. Denk aan snoeien, knotten, plaggen, het graven van paddenpoelen, enzovoorts. Het is ook mogelijk om met een groep gemeenteleden een terreinbeherende instantie te benaderen en een project op een nieuwe locatie op poten te zetten. *Meer informatie: www.natuurwerkdag.nl*

- **Onze kerk heeft landerijen in bezit. Kunnen we daar iets mee?**

Sommige kerken hebben uitgebreide landerijen in bezit, die vaak in het verleden aan de kerk zijn geschonken. Vaak zijn deze gronden verpacht aan boeren. Maar soms dienen zich, afhankelijk van de locatie, ook heel andere mogelijkheden aan: een daarvan is (agrarisch) natuurbeheer. De Stichting Kerk en Grond adviseert kerken over financieel en maatschappelijk rendement van hun landerijen. *Meer informatie: www.kerkengrond.nl*

- **Ik zou (met andere gemeenteleden samen) een natuurproject in het buitenland willen helpen**

A Rocha heeft verschillende veldstudiecentra in het buitenland, onder meer in Frankrijk, Portugal en Engeland. Zowel experts op het gebied van natuur, als mensen die de handen uit de mouwen willen steken zijn daar als vrijwilliger welkom. Het is ook mogelijk een klusreis naar een van deze centra te organiseren, die zich richt op het onderhoud van de gebouwen, of op praktische activiteiten in de natuur. *Meer informatie: www.arochoa.nl, nederland@arochoa.org.*

- **Ik wil via het kerkblad mijn gemeente motiveren een duurzame levensstijl te ontwikkelen**

Hoeveel energie gebruiken we, hoe zit het met het verschil tussen de handafwas en de vaatwasser, wat is onze ecologische voetafdruk, hoe rijden we energiezuinig in onze auto? *Tips over de meest uiteenlopende facetten van ons milieugedrag zijn te vinden op: www.milieucentraal.nl, www.treesfortravel.nl, www.voetafdruk.nl, www.hetnieuwerijden.nl, <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=11788>*

Omgaan met dieren

❖ Een bijdrage van de werkgroep Kerk & Dier

Liefde voor God heeft voor christenen niet altijd ook liefde voor Zijn schepping betekend. De *Periode voor de Schepping* geeft gelegenheid om ook over het lot en de bestemming van dieren op aarde na te denken. Vooral de dieren die wij voor consumptie hebben bestemd, plaatsen we niet graag in het centrum van onze belangstelling. Maar het is een zaak van gerechtigheid om in deze periode onze levensstijl naast Gods Woord en waarden te leggen.

We doen een aantal suggesties*:

1. Vermijd cosmetica en huishoudelijke artikelen die op wrede wijze op dieren zijn uitgetest. Informatie daarover kunt u bijvoorbeeld vinden in de *Cosmeticagids – Proefdiervrij winkelen*, aan te vragen bij de vereniging Proefdiervrij te Den Haag.
Op www.proefdiervrij.nl kunt u uw cosmetica eenvoudig checken
2. Vermijd kleding en andere modeartikelen waarvan de productie gepaard is gegaan met wreedheid jegens dieren, zoals bij de bontindustrie.
3. Koop vlees en dierlijke producten van bedrijven waar de dieren met respect zijn behandeld. U kunt zowel denken aan biologisch vlees als aan scharrelvlees. Bij beide wordt aandacht gegeven aan het welzijn van dieren. Biologisch vlees is duurder; dat komt onder andere door het duurdere, biologisch geteelde voer. Maar ook voer voor scharreldieren moet aan voorwaarden voldoen, zo mogen er geen standaard-antibiotica worden toegevoegd.
Voor meer informatie en adressen van slagers zie www.scharrelvlees.net. U kunt ook bellen met *Rechten voor al wat leeft* 072-5110617.
U kunt meewerken het aantal verkooppunten uit te breiden door uw slager of supermarkt te vragen (meer soorten) scharrelproducten (biologisch of niet-biologisch) te gaan verkopen. Scharreleieren zijn reeds in bijna elke supermarkt te koop. Melk, kaas en boter van dieren mét weidegang zijn beschikbaar als biologische zuivelproducten
4. Bezoek geen vermaak waar de dieren wreed worden behandeld. Worden bijvoorbeeld bij circussen de dieren goed behandeld?
Bij dit punt past ook de bezinning op onze instelling bij sportvissen en plezierjagen.

Het devies is dus: handel uit respect voor dit belangrijk deel van Gods schepping. Laten we weer kiezen voor ons natuurlijk gevoel van mededogen en laten we de dieren weer opnemen in een liefdevolle samenleving. We hebben een verantwoordelijkheid om niet meer van hen te verlangen dan met behoud van een goed leven dat naar hun aard passend is. Ieder kan daaraan op zijn eigen wijze (en naar zijn eigen financiële mogelijkheden) bijdragen.

De luister van de HEER zal zich openbaren voor het oog van al wat leeft. Jesaja 40 vers 5 (NBV)
Een rechtvaardige zorgt goed voor zijn vee, een goddeloze is alleen maar wreed. Spreuken 12 vers 10 (NBV).

* de suggesties zijn voortgekomen uit het uit het rapport 'Bevrijding van het leven' van de Wereldraad van Kerken, 1988.

Zorg voor het milieu

❖ Een bijdrage van Kerkinactie en ICCO

Klimaatplan

Het Klimaatplan streeft naar een eerlijke verdeling en een duurzaam gebruik van de atmosfeer; om klimaatverandering tegen te gaan en duurzame ontwikkeling in arme landen mogelijk te maken. Inzet: iedereen op aarde een even grote CO₂-voetafdruk. Want de atmosfeer is deel van Gods schepping. Door dit gemeenschappelijke erfgoed worden we omgeven, beschermd en verzorgd. Het vruchtgebruik van de atmosfeer staat open voor iedereen, nu en in de toekomst. Iedereen kan bijdragen aan heelheid van de schepping.

Drie geweldige ideeën voor een duurzame en rechtvaardige wereld:

1. SlimLicht

SlimLicht is de vervanging van normale lampen door moderne spaarlampen. De eerste generatie spaarlampen waren groot, straalden fel, wit licht uit en hadden tijd nodig om op capaciteit te komen. De moderne spaarlampen hebben die ongemakken niet meer. De aanschaf wordt gestimuleerd door SlimLicht, een stichting zonder winstoogmerk. Het Klimaatplan werkt samen met deze stichting. Per verkochte spaarlamp gaat 1,50 euro naar het Klimaatplan. U bespaart zelf ongeveer 40 euro per lamp aan energiekosten over de levensduur (6000 branduren!) Een spaarlamp van 12W geeft evenveel licht als een gloeilamp van 60W en verbruikt 5 keer minder energie. Goed voor uw portemonnee, het milieu en het Klimaatplan.

Kijk op www.slimlicht.nl

2. Groene stroom

Stap over op groene stroom. Kerkinactie is een samenwerking aangegaan met Greenchoice, een bedrijf dat groene stroom verkoopt. Als u binnenkort bij hen aanklopt, kunt u duurzame energie (stroom en gas) inkopen. Bovendien steunt u daarmee ook het Klimaatplan. Per kWh stroom wordt door Greenchoice 0,25 eurocent in het Klimaatplan gestort. En u krijgt een laagste prijsgarantie. Nergens krijgt u goedkopere groene stroom dan bij www.greenchoice.nl. Ook kerken kunnen goedkoop en duurzaam stroom inkopen via een collectief contract.

Kijk op www.energievoorkerken.nl

3. Steun het Klimaatplan

Het Klimaatplan investeert in projecten in ontwikkelingslanden op het gebied van duurzame energie en vergroting van capaciteit om CO₂ uit de lucht te halen. Dat is belangrijk omdat onze CO₂-voetafdruk voorlopig nog wel te groot zal blijven. De projecten, bijv. op het gebied van zonne-energie, biogas of kleinschalige waterkracht, leveren duurzame energie voor economische ontwikkeling. En dat terwijl er niet meer kooldioxide in de lucht komt. Wordt vandaag nog donateur van het Klimaatplan van Kerkinactie en ICCO.

Kijk op www.klimaatplan.nl

Jongeren en levensstijl

❖ Een bijdrage van Time to Turn

It's time to think

Tijd om onder ogen te zien wat er echt aan de hand is. Tijd om stil te staan bij de feiten over armoede, onrecht en uitbuiting van de natuur. En het is tijd om boos te worden op het kwaad in de wereld en stil te staan bij wat Gods bedoeling is met ons en met zijn schepping.

Tips: bid om Gods Heilige geest | lees de krant | maak een natuurwandeling | leer Micha 6:8 uit je hoofd en lees verder Psalm 8, Jeremia 7, Mattheüs 6:19-34 en | Timotheüs 6:6-10 | bereken je mondiale voetafdruk op www.voetafdruk.nl | nodig iemand van Time tot Turn uit |

It's time to choose

Tijd om te kiezen voor een andere levensstijl. Je bent niet verantwoordelijk voor de hele wereld, maar wel voor jouw eigen manier van leven. Door kleine keuzes in de supermarkt, het reisbureau en je huishouden kun je al verschil maken. Ga genieten van genoeg. Dan hoeft je niet alsmat meer, maar ga je meer genieten van wat God je geeft. Dan blijft er voor anderen genoeg over om van te genieten!

Tips: let op het EKO- en Max Havelaarkeurmerk | koop tweedehands | vraag je bij alles af of je het echt nodig hebt | zet die TV een keertje uit | eet minder vlees | vermijd overbodige verpakking | bespaar energie | gebruik fiets of OV | bekijk de tips op www.timetoturn.nl | kies één onderwerp uit waar je aan gaat werken, want je kunt niet alles tegelijk |

It's time to act

Tijd om in actie te komen voor een eerlijke en duurzame wereld. Het volgen van Jezus Christus gaat verder dan op zondag naar de kerk gaan, het zet je hele leven in een ander licht. Besteed je tijd en je geld aan dingen die eeuwigheidswaarde hebben. Volgens Jezus mogen we ons geen zorgen maken, maar moeten we altijd Gods Koninkrijk zoeken, en zijn gerechtigheid, dan zal Hij voor ons zorgen.

Tips: geef geld weg | geef tijd weg | maak contact met armen in Nederland | wees gastvrij | denk goed na bij werk- en studiekeuze |

It's time to speak

Tijd om je mond open te doen tegen onrecht. In Spreuken staat: "Spreek voor degenen die geen stem hebben". De geschiedenis bewijst dat onrecht omgebogen kan worden wanneer groepen mensen hun mond opendoen. We moeten iedereen laten horen dat het Gods bedoeling is dat mensen zich met elkaar verzoenen en dat we rechtvaardige verhoudingen willen tussen arm en rijk.

Tips: richt een lokale Time to Turn-groep op | steun bedrijven die goed omgaan met mens en natuur | schrijf je in voor campagnes van Time to Turn | verstuur petitie's |

Meer informatie: www.timetoturn.nl

Verwerkingsvormen

Vooraf

Laat mensen in het thema komen door hen vooraf te stimuleren

- neem foto's mee van vogels (of specifiek mussen)
  - en/of laat daar een fotocollage van maken in powerpoint, te tonen voor, in of na de dienst
- verzamel spreekwoorden over vogels
  - te gebruiken in de dienst
- verzamel (vogel)achternamen van bestaande mensen
  - bv. familie Vink
- welke vogel spreekt je buitengewoon aan en waarom
  - laat het toe-mailen naar de voorganger
  - evt. interview de personen van de drie leukste verhaaltjes

Tijdens

- Interview een vogeldeskundige
- Laat een filmpje van een vogel zien
- Toon een door de gemeente gemaakte collage van vogelfoto's of natuurfoto's
- Vraag naar Bijbelverhalen met een vogel er in
- Deel een vogel-kijk/tellijst uit en vraag de gemeenteleden de komende week zoveel mogelijk verschillende vogels te ontdekken rond hun huis.
Vraag een vogeldeskundige (uit de gemeente) daarbij te helpen
Kom er dus op terug in de dienst van volgende week!

Achteraf

- Ga met een groep op vogelexcursie en praat door over de dienst
- Ga met een groep naar de volière in een (dieren)tuin en praat door over de dienst
- Gespreksvragen
  - Wat doet het je als je beseft hoe mooi de schepping in elkaar zit?
  - Hoe kan dit besef je dagelijks handelen beïnvloeden?
    - Wat vind je daarin leuk?
    - Wat vind je daarin moeilijk?
    - Wie is voor jou een stimulerend voorbeeld in levensstijl
- Bespreek de uitspraak van Al Gore: "Geloofsgemeenschappen bereiken miljoenen mensen en voegen aan de inzichten van de wetenschap perspectieven toe van geloof en waarden, van verbeeldingskracht, spirituele motivatie en morele passie, zonder welke onze plannen het eenvoudigweg niet zullen halen".
  - Zijn christenen een factor van gewicht
  - Hoe kunnen we ons "marktaandeel" beter benutten
    - Inventariseer mogelijkheden
    - Wat kun je als plaatselijke groep in de komende maanden doen?
- Bedenk zoveel mogelijk Bijbelverhalen met een vogel er in.
Maak er een collage van en/of
Maak van de namen van de vogels een Scrabble-opstelling
- Bekijk met jong en oud de DVD- film "The March of the Penguins" (85 minuten)
Praat na (bijvoorbeeld) tijdens een maaltijd
Schrijf op flappen
  - je reacties op de film
  - hoe deze film je leven raakt

Kinderlied

Zie de zon, zie de maan
Zie de sterren in hun baan
Sterren ontelbaar, overal vandaan
Onvoorstelbaar wonderlijk gedaan.
Heer, hoe heerlijk is Uw naam!

Zie een bloem, eet een vrucht,
Ruik de geuren in de lucht.
Leer van de dieren,
ze vliegen, lopen, staan.
Onvoorstelbaar wonderlijk gedaan.
Zo moet de aarde verder gaan!

Wat geritsel in de heg,
Zag je hem, hij is al
weer weg.
Het is een musje,
klein en niet in tel.
Maar bij God is 't anders,
leer dat snel;
Jij bent van waarde,
zeker wel!

Zie ik de zon,
de mus
en ook de maan,
Wat een wonder
dat ik mag bestaan
Heer, hoe heerlijk is uw Naam!
Heer, zo moet het verder gaan!

Op de wijs van: *Zie de zon, zie de maan*
Kinderopwekking 023, Rikkert Zuiderveld
© Unisong Music Publishers 1991

Arrangement:
Gerard van der Schee

Tip: de geïllustreerde powerpointversie van dit kinderlied is te vinden op www.ea.nl onder nieuws

Musmobile maken

Na het vertellen over Mattheus 10: 29,30 en iets uit het verhaal *Als dieren konden spreken* (met plaatjes op een laptop?), kun je een mus-mobile maken. Maar praat ook over de vraag: hoe kunnen we goed zorgen voor zo'n bijzondere schepping. En wat vind jij buitengewoon mooi?

Jongste groepen

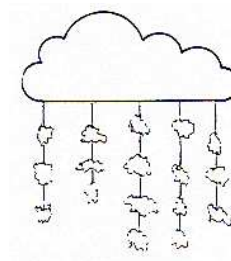
Benodigdheden:

- Wit/gekleurd karton Potloden
- Schaar Draad en Naald
- Bijlage. (de wolkjes, ook wel de bijlage met de 7 plaatjes)

Werkwijze:

Het papier moet niet te dik zijn, maar wel tegen een stootje kunnen.

- Print de bijlage uit op karton (dikker papier).
- Knip de delen uit.
- Prik gaatjes op de aangegeven plaatsen (dat zijn de kleine rondjes).
- Kleur de munt, vogels en wolkjes in.
- Maak met naald en draad de delen aan elkaar.
- Bevestig een ophangdraad.
- Vergeet het oogje niet op de vogel te tekenen!

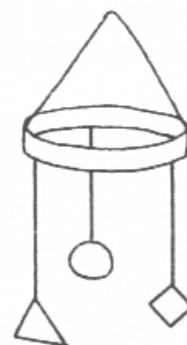
Middelste groepen

Benodigdheden:

- Wit/gekleurd karton Potloden/stiften Schaar
- Draad en naald Lijm
- Bijlage (munt, vogel en harmonica)

Werkwijze:

- Bijlage moet 2 keer uitgeprint worden op karton (dikker papier)
- Knip de delen uit
- Knip het streepje dat op de rug van het vogeltje zit.
- Schuif de harmonica door de gleuf van de vogel.
- Plak de zijkanten van de harmonica aan elkaar.
- Maak met naald en draad de vogel vast aan de harmonica.
- Deze draad bevestig je aan de cirkel.
- Vergeet het oogje niet op de vogel te tekenen!

Oudste groepen

Benodigdheden:

- Wit /gekleurd karton Potloden/stiften
- Schaar Draad en naald
- Lijm Saté prikkers
- Bijlage. (2 munten, trappenstrook, vogel en Harmonica)

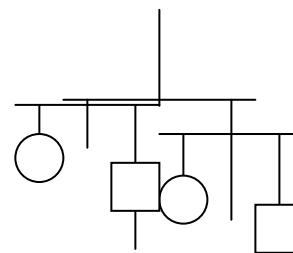
Werkwijze:

- Bijlage moet 2 keer uitgeprint worden op karton (dikker papier)
- Knip de delen uit
- Knip het streepje dat op de rug van het vogeltje zit.
- Schuif de harmonica door de gleuf van de vogel.
- Plak de zijkanten van de harmonica aan elkaar.
- Maak met naald en draad de vogel vast aan de harmonica.
- Deze draad bevestig aan de saté prikker
- Vergeet het oogje niet op de vogel te tekenen!

We gaan een munt maken ook in 3D.

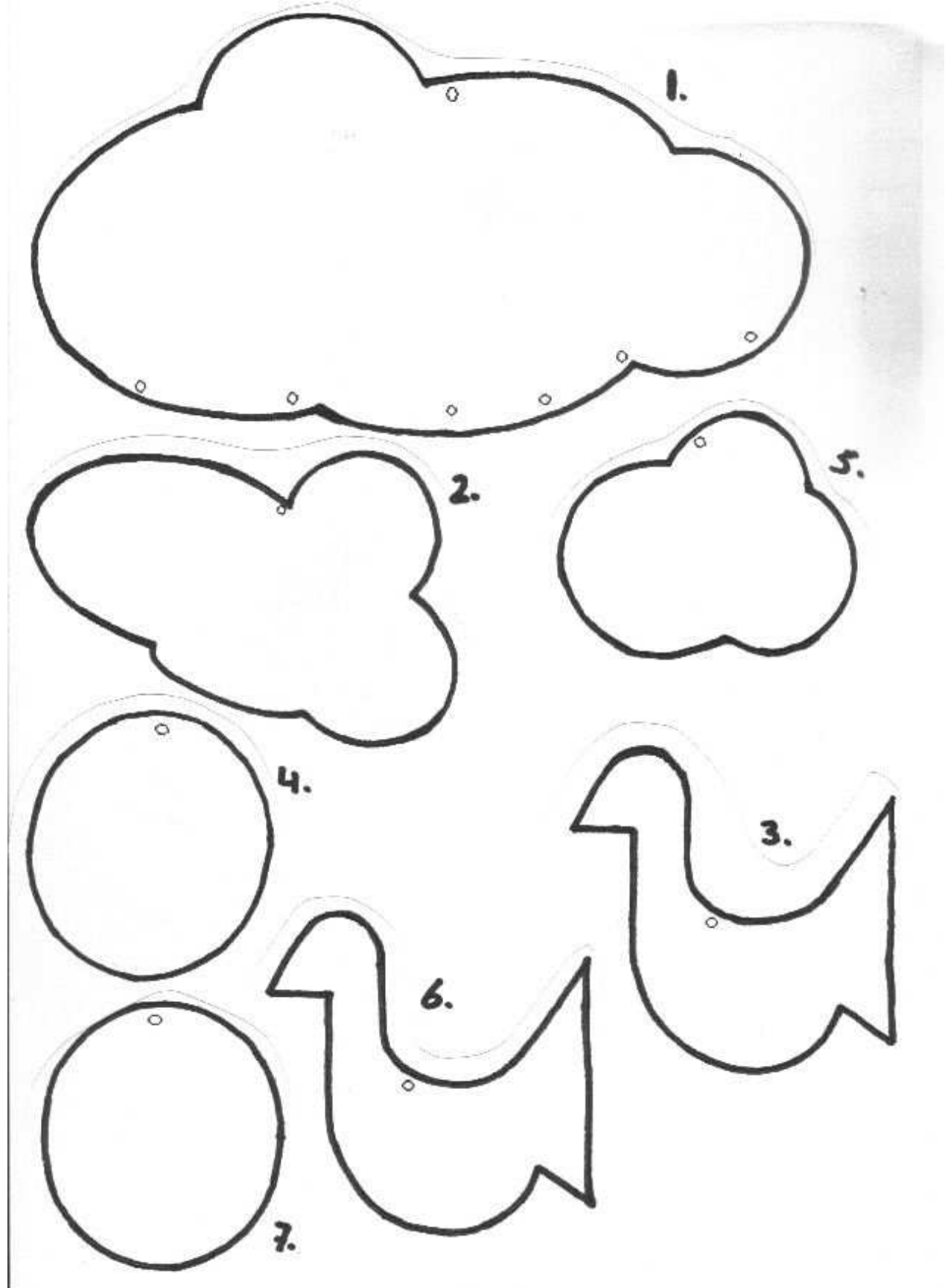
- Knip de trappenstrook uit en de muntjes.
- Kleur de munten.
- De trappenstrook buig je een beetje zodat het straks beter mee vormt met de munt.
- Je buigt de treden om en doet lijm aan de treden. Je plakt de treden aan de munt.
- Je steekt de naald door het gaatje en je hangt hem aan een saté prikker.

Er zouden nog wolkjes op de saté prikkers gemaakt kunnen worden, zodat het nog mooier er uit komt te zien.

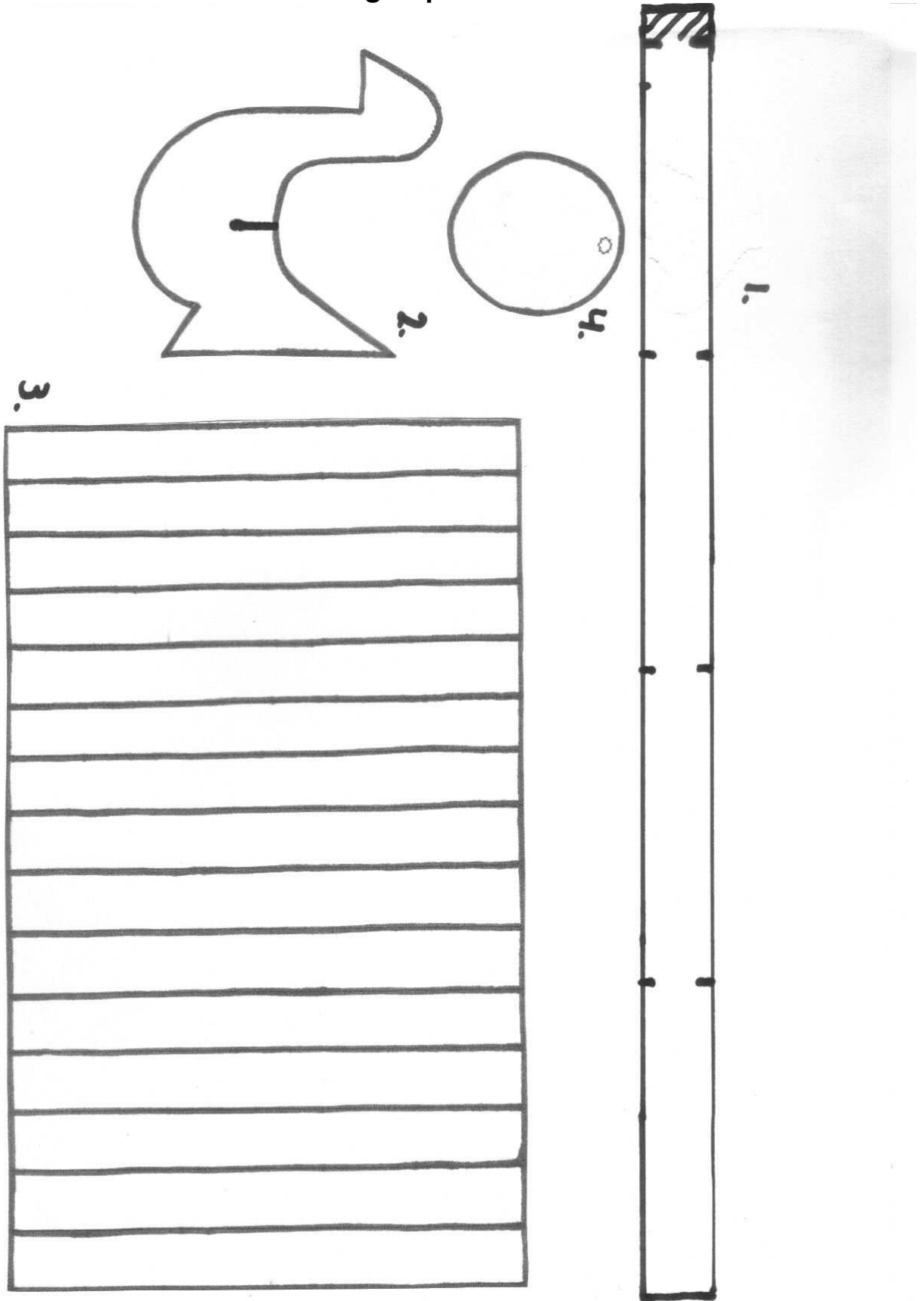
Mus-mobile voor de jongste groepen

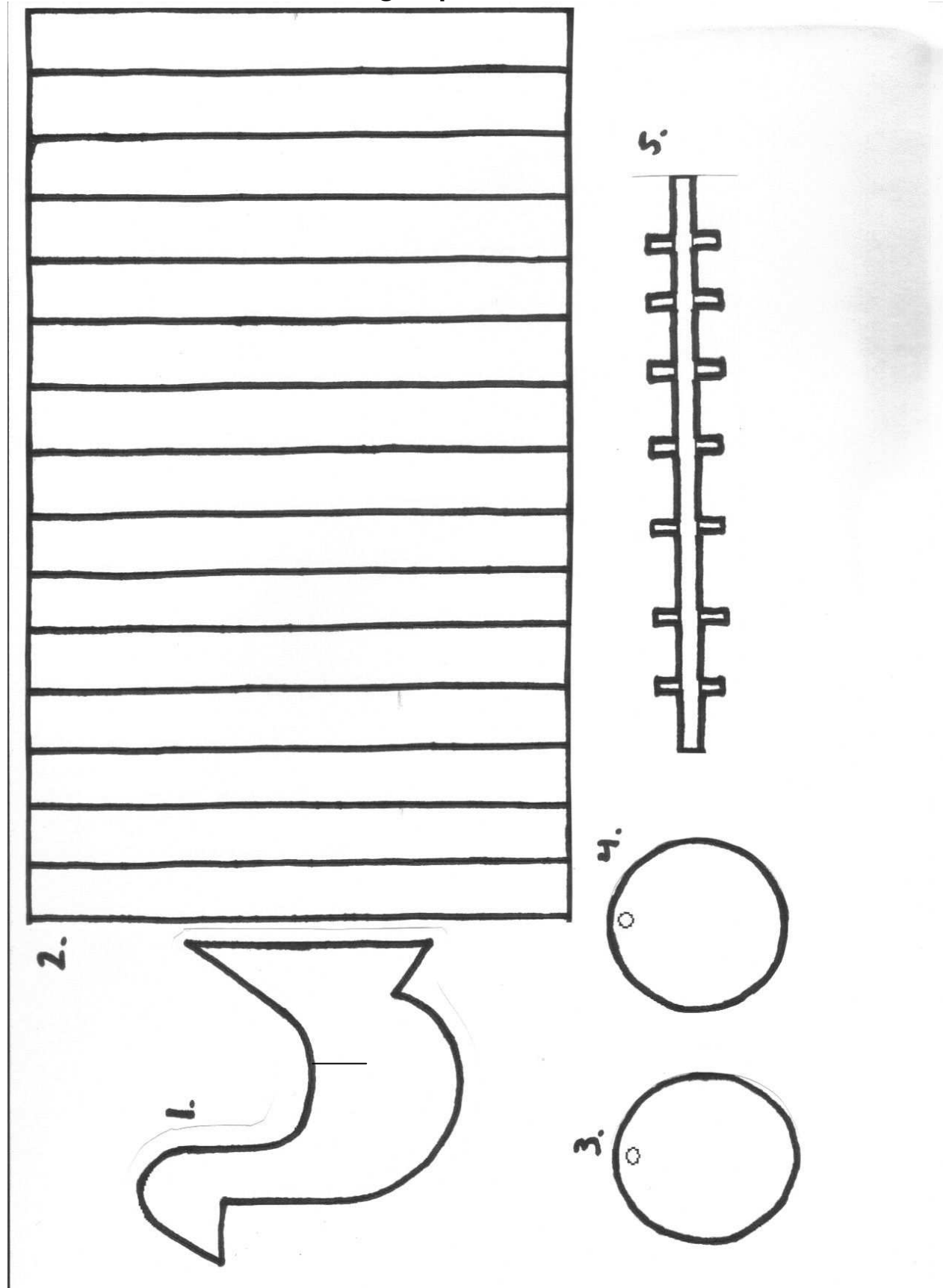
Mus-mobile voor de middelste groepen

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

Mus-mobile voor de oudste groepen

Boeken

L van levensstijl - ABC van rechtvaardig en duurzaam leven

naar Ruth Valerio. Een uitgave van Telos, de eerste in de Time to Turn reeks ISBN 5881 2782

Een boek dat buitengewoon past bij de CEN-programmagroep 'Kerk, Geloof en levensstijl'.

Uit het voorwoord: Er zijn heel veel verschillende dingen die we kunnen doen om een verschil uit te maken. Dit boek doet suggesties voor zowel kleine veranderingen als grote uitdagingen. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling je een schuldgevoel te geven. Probeer stapje voor stapje je levensstijl aan te passen. Zonder twijfel zullen er dingen zijn waarmee je het niet mee eens bent en er zijn andere manieren te bedenken.

Misschien dat iemand uit de kerk een paar onderwerpen uit het ABC kan verwerken in serie stukjes in het kerkblad of op de kerkwebsite.

Waar de letters van het alfabet zoal voor staan? Hier een buitengewone selectie:

B van Biologisch
U van Uitsluiting
I van Investerings
T van Toerisme
E van Energie
N van Nooit genoeg
G van Globalisering
E van Energie
W van Water
O van Oké- bananen
O van Oké- bananen
N van Nooit genoeg

De Hof van vrede

André Troost; CD-luisterboek; totale luisterduur 40 minuten. ISBN 90 3381 454 4

De bekende auteur, dichter en predikant A.F. Troost neemt ons in dit CD-luisterboek mee op zijn wandeltocht door een hof, waar iedere bezoeker mag genieten van het werk van de Hovenier. Het door de schrijver zelf voorgelezen verhaal is een allegorische vertelling, die heen wijst naar de liefdevolle Schepper. Het verhaal wordt afgewisseld met muzikale intermezzo's en bijpassend gedichten.

Ideaal om thuis of in de auto te beluisteren.

Wat wij van vogels kunnen leren

John Stott; Ark Boeken, 200, ISBN 90 338 1345 9

Elf boeiende beschrijvingen van vogels gekoppeld aan bijbelse thema's als dankbaarheid, ruimte, vooruit- en achteruitkijken, berouw. Met prachtige foto's van Stott: bijbelleraar en vogelkundige

Klimaatgids

Er is een nieuwe gids vol tips om energie te besparen, en 2000 euro: de Klimaatgids van Natuur & Milieu. Met cartoons van bekende tekenaars. Zie www.natuurenmilieu.nl.

Marcus Mus en het geheim van de stofstappers

Een kinderbijbel met Marcus Mus als hoofdfiguur. Hij leert de bijbel en Gods verlossingsplan kennen door gesprekken met andere dieren, zo vertelt het Nijlpaard over de Exodus, de slang over het paradijs en de merel over de opstanding.

Auteur Rudolf Horn, Uitgeverij Mozaïek, 237 p. - ISBN 90 239 9036 6

Zorg voor de schepping!

Een prachtige en informatieve uitgave van het Belgische Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede www.rechtvaardigheidenvrede.be

Micha Cursus

Goed en recht doen

Start medio oktober 2007

Doe mee!

De Micha Cursus, een kerkelijke cursus 'goed en recht doen', gaat medio oktober 2007 van start. Geïnspireerd door de Micha campagne die in 2006 door zo'n 45 organisaties werd neergezet. De Micha cursus is ontwikkeld in opdracht van Tear, Present Nederland, Kerkinactie en EB Media. De Evangelische Alliantie en Alpha Nederland zijn er als adviseurs bij betrokken.

Bewustwording en motivatieontwikkeling

De Micha Cursus is ontworpen voor kleine groepen. Zo kunnen bijvoorbeeld bijbelstudiegroepen, gebedsgroepen en (huis-) kringen deelnemen, maar ook jongerengroepen of studentenkringen.

Twee vragen staan in de cursus centraal:

1. Hoe kan ik als rentmeester duurzaam omgaan met de schepping, en daarbij oog hebben voor zowel de medemens als de natuur en het milieu?
2. En: wat kan ik, vanuit de christelijke gemeenschap én vanuit mijn specifieke mogelijkheden, betekenen voor medemensen die gebukt gaan onder sociale en materiële armoede – zowel in het arme Zuiden als in ons eigen land?

De cursus bestaat uit **zes cursusavonden** en een **actiedag**. Net als in het concept van de Alpha-cursus beginnen de avonden met een gezamenlijke maaltijd. Aanvullend op de cursus wordt er een informatieve website ontwikkeld. Ook worden er toerustingsconferenties georganiseerd.

“Met de Micha Cursus willen we een concrete bijdrage leveren aan gedragsverandering op het vlak van goed en recht doen”, vertelt Marnix Niemeijer, directeur van ontwikkelingsorganisatie Tear. “Als doelgroep hebben we christenen uit de breedte van de kerken voor ogen. We willen de deelnemers in een bewustwordingsproces brengen waarin ze meer te weten komen over wat er zoal gebeurt op het terrein van goed en recht doen én waarom het leuk, relevant en soms ook lastig is je eigen bijdrage te leveren. Ook geven we handvatten over hoe je dat concreet kan maken. Zo kunnen de deelnemers tijdens de actiedag een klus oppakken in de eigen woonplaats (bemiddeld via Present) of voorbereidingen treffen voor een groepsactie die is verbonden met het mondiale armoedevraagstuk.”

Vanuit de kerken hoop bieden

Het is de uitdrukkelijke wens van de opdrachtgevers dat de cursus een plek zal krijgen binnen het diaconale beleid van gemeentes. “Want recht doen en goed doen - om je heen en in de wereld - dat is een praktische boodschap van de hoop die in ons leeft”, vindt Marnix Niemeijer. “En daar kunnen christenen en kerken integraal aan meewerken. In het westen zijn we gezegend met zoveel gaven. Het is goed om ons te realiseren dat we - met wat we gekregen hebben - pijn en leed kunnen verzachten, armoede kunnen bestrijden en onrecht kunnen tegengaan. Tot eer van God. Want: ‘Wie een verschoppeling onderdrukt, beledigt zijn Schepper, wie zich over een arme ontfermt, eert Hem.’ (Spr. 14:31).”

Micha Cursus: iets voor u en uw kerk?

Wilt u weten wat de bijbel zegt over recht en goed doen? Dan geven wij u graag meer informatie over de Micha Cursus. U kunt contact opnemen met de projectcoördinator Micha Cursus Tjirk van der Ziel, e-mail: tjirkvanderziel@wanadoo.nl

Verwijzingen

A Rocha Nederland, een natuurbeschermingsorganisatie die werkt vanuit een christelijke motivatie.
St. A Rocha Nederland , Amersfoort. www.arocha.nl Tel: 033 4726722

St. Aardewerk, christelijke organisatie voor goed rentmeesterschap
www.aardewerk.org Tel: 033 4560061

Kerkinactie, organisatie voor missionair werk in binnen - en buitenland. Werkt samen met ICCO aan het klimaatplan. www.kerkinactie.nl en/of www.klimaatplan.nl tel: 030 8801525

Time to Turn, een samenwerkingsproject dat vanuit christelijke inspiratie een verantwoorde levensstijl rond milieu en armoede wil stimuleren onder met name jongeren.
www.timetoturn.nl. tel: 030-2621969

Stichting werkgroep Kerk en Dier. Werkgroep die vanuit christelijke inspiratie opkomt voor het welzijn van dieren. www.kerkendier.nl tel: 035 6945446

Projectgroep Kerk en Milieu van de Raad van Kerken
Stimuleert bewustwording, bezinning en handelen in de kerken rondom milieu.
www.kerkenmilieu.nl

Evaluatieformulier

Voor de breed kerkelijke verspreiding die het CEN deze themamap wil geven is het voor ons van belang de themamap zo samen te stellen dat veel gemeenten zich herkennen in het aangeboden materiaal. Wilt u daarom zo vriendelijk zijn dit formulier in te vullen en op te sturen naar:

Evangelische Alliantie
Themamap *Buitengewoon!*
Hoofdstraat 51 a
3971 KB Driebergen

1. Bij welke gelegenheid heeft u de map gebruikt?

- kerkdienst in de periode 1 september – 4 oktober
- oogstdienst / dankdag voor gewas en arbeid
- anders, namelijk .....

2. Welk materiaal heeft u gebruikt ?

- preekschets 0 Job 0 Ps 84/Matth. 10 0 in gesprek met Nico
- meditaties Liturgiesuggesties
- verhaal *als dieren konden spreken* Lieder
- A Rocha - omgaan met de natuur Verwerkingsvorm, welke .....
- Kerk & Dier - omgaan met dieren dramasuggestie
- Kerk en Milieu & ICCO - zorg voor het milieu Boeken en bronnen
- Time to Turn - voor jongeren Musmobile voor de kinderen
- Powerpoint via www.ea.nl Gebeden en zegen ECEN
- Michacursus

Toelichting.....
.....

3. Heeft uzelf inhoudelijk nog iets toegevoegd?

.....

4. Hoe is er in uw gemeente gereageerd op het thema?

.....

5. Met welk cijfer zou u de map willen waarderen ? .....

6. Heeft u nog opmerkingen of suggesties ?

.....
.....

Naam kerkgenootschap / gemeente: .....

Plaats: .....

Ingevuld door: .....

Te bereiken via telefoonnummer: .....E-mail: .....

Hartelijk dank voor uw reactie !
Graag voor uiterlijk eind oktober insturen – ongeacht wat er in de kerk mee gedaan is

----- de mens heeft de buitengewone opdracht goed om te gaan met de aarde -----

